

**Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur
z wizytacji Policyjnej Izby Dziecka w Warszawie
(wyciąg)**

1. Wprowadzenie

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192), zwanego dalej: OPCAT, oraz działając na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniu 11 grudnia 2019 r. Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur (dalej: KMPT) przeprowadził wizytację Policyjnej Izby Dziecka w Warszawie (dalej: PID, Izba, placówka).

W skład zespołu wizytującego wchodziło: dr Justyna Józwiak (socjolog), Klaudia Kamińska (prawnik), Aleksandra Nowicka (kryminolog, specjalista ds. bezpieczeństwa).

Celem wizytacji KMPT, zgodnie z art. 19 OPCAT, było sprawdzenie sposobu traktowania nieletnich przebywających w Izbie, w celu wzmocnienia, jeśli to niezbędne, ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem, a następnie przedstawianie rekomendacji właściwym władzom w celu poprawy traktowania oraz warunków pobytu nieletnich i zapobiegania torturom oraz innemu okrutnemu, niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu, mając na uwadze odpowiednie standardy organizacji międzynarodowych.

W ramach wizytacji wykonano następujące czynności:

- przeprowadzono rozmowę na temat funkcjonowania placówki z asp. szt. Robertem Przybylskim – specjalistą PID Wydziału Konwojowego;
- dokonano oglądu pomieszczeń, w tym m.in.: pokoi dla nieletnich, sanitariatów, świetlicy, kuchni;
- przeprowadzono rozmowy z nieletnimi przebywającymi w PID, w warunkach zapewniających poufność rozmowy;
- przeprowadzono rozmowę z funkcjonariuszami pełniącymi służbę w PID;

- poddano analizie wybraną dokumentację, w tym m.in. protokoły zatrzymań nieletnich, książki ewidencji nieletnich, książki przebiegu służby w PID, książkę wizyt lekarskich;

W toku wizytacji wykonano dokumentację fotograficzną. Po zakończeniu wizytacji przeanalizowano wybraną dokumentację związaną z funkcjonowaniem placówki.

W przedmiocie zainteresowania przedstawicieli KMPT każdorazowo pozostają następujące zagadnienia: legalność pobytu, traktowanie, dostęp do obrońcy, dostęp osób zatrzymanych do lekarza, dokumentowanie obrażeń, prawo do kontaktu ze światem zewnętrznym, warunki bytowe, możliwość powiadomienia o zatrzymaniu oraz kwalifikacje personelu. W raporcie wyszczególniono jedynie te obszary, które w ocenie przedstawicieli KMPT wymagają poprawy oraz te, które mogą posłużyć jako dobre praktyki w zakresie prewencji tortur lub niehumanitarnego, poniżającego traktowania. Raport zawiera również problemy o charakterze systemowym związane z koniecznością zmiany obowiązującego prawa lub praktyki jego stosowania.

2. Zakaz represji

Stosownie do art. 21 ust. 1 OPCAT żadna osoba (np. nieletni, pracownik placówki, członek rodziny, inna osoba) lub organizacja, która przekazała KMPT informację nie może ponieść jakiegokolwiek sankcji lub uszczerbku z tego tytułu, niezależnie czy udzieliła informacji prawdziwej, czy fałszywej.

Wskazany przepis OPCAT stanowi bowiem, że *żadna władza lub funkcjonariusz nie nakáže, nie zastosuje, nie pozwoli ani nie dopuści do stosowania jakiegokolwiek sankcji przeciwko jakiegokolwiek osobie lub organizacji, za przekazanie krajowemu mechanizmowi prewencji jakiegokolwiek informacji, prawdziwej bądź fałszywej, i żadna taka osoba lub organizacja nie poniesie żadnego uszczerbku w jakikolwiek inny sposób.*

3. Charakterystyka placówki

PID funkcjonuje w ramach Wydziału Konwojowego Komendy Stołecznej Policji. Placówka przeznaczona jest dla 24 nieletnich (średnie obłożenie placówki to 2-3 osoby dziennie). W 2018 r. w PID przebywało 608 nieletnich (w tym 158 dziewcząt), zaś od początku 2019 r. do dnia wizytacji – 637. W dniu wizytacji w placówce przebywały 2 osoby (chłopiec i dziewczyna) umieszczonych w związku z uzasadnionym podejrzeniem popełnienia czynu karalnego lub w związku z doprowadzeniem do młodzieżowego ośrodka wychowawczego.

4. Problemy systemowe

4.1. Dostęp osób zatrzymanych do lekarza oraz dokumentowanie obrażeń

Przebywający w placówce nieletni są poddawani badaniom lekarskim tylko wtedy, gdy pozostają pod wpływem alkoholu, innych substancji psychoaktywnych, wskażą, że chorują lub też na własną prośbę. Ponadto, zgodnie z § 16 Zarządzenia Nr 134 Komendanta Głównego Policji w sprawie metod i form wykonywania zadań w policyjnej izbie dziecka z dnia 30.10.2012 r. (Dz.Urz.KGP z 2019 r. poz. 161 i 125) dokumentem dodatkowo wymaganym do przyjęcia do izby nieletniego:

1) posiadającego widoczne obrażenia ciała jest notatka służbowa dotycząca okoliczności ich powstania albo raport - jeśli wynika to z odrębnych przepisów, sporządzone przez wykonującego doprowadzenie lub konwój;

2) któremu zgodnie z przepisami w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję udzielono niezwłocznie pierwszej pomocy medycznej lub poddano go niezbędnym badaniom lekarskim jest zaświadczenie lekarskie o istnieniu lub braku przeciwwskazań medycznych do umieszczenia go w izbie.

Dodatkowo w *Kwestionariuszu przyjęcia nieletniego do Policyjnej Izby Dziecka Wydziału Konwojowego KSP* (dokument wewnętrzny) znajduje się miejsce na opis obrażeń i dolegliwości oraz znaków szczególnych (np. tatuaże, sznyty), który wypełnia policjant przyjmujący do PID.

W przypadku skarg nieletniego na złe samopoczucie wzywany jest lekarz, co jest odnotowywane w Księżce wizyt lekarskich (w 2018 r. odbyło się 7 takich wizyt, w 2019 r. – 17, głównymi powodami wezwania lekarza były myśli samobójcze, zaburzenia psychiczne, skutki zażycia dopalaczy).

Mimo faktu, że krajowe przepisy nie określają takiego obowiązku, KMPT wyraża przekonanie, że każdego nowoprzyjętego nieletniego należy poddawać badaniu lekarskiemu. Powyższa kwestia jest silnie podkreślana przez międzynarodowe instytucje monitorujące traktowanie osób pozbawionych wolności: Podkomitet ONZ ds. Zapobiegania Torturom oraz Innemu Okrutnemu, Nieludzkiemu, Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (SPT)¹, a także Europejski Komitet ds. Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu i Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT)².

¹ Subcommittee on Prevention of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (SPT). Zobacz przykładowo: Raport SPT z wizyty na Ukrainie, 16 marzec 2016 r., CAT/OP/UKR/1, § 45-48; Raport SPT z wizyty na Ukrainie, 18 maj 2017 r., CAT/OP/UKR/3, § 57-61

² Na podstawie notatki z wizytacji CPT w dn. 17.05.2017 r. sporządzonej przez kierownik PID

CPT podczas ostatniej wizyty w Polsce w 2017 r. zalecił, aby każdy nowoprzybyły nieletni był zbadany przez lekarza tak szybko jak to możliwe i nie później niż 24 godziny po przyjęciu do placówki³. Wg CPT lekarz powinien porozmawiać i przeprowadzić badanie każdego nieletniego tuż po jego przyjęciu do ośrodka pozbawienia wolności; poza wyjątkowymi okolicznościami rozmowa/badanie powinna być przeprowadzona w dniu przyjęcia. Jednakże osobą pierwszego kontaktu nowoprzybyłego nieletniego ze służbą zdrowia może być wykwalifikowana pielęgniarka, która następnie składa sprawozdanie lekarzowi. Prawidłowo przeprowadzona procedura badania medycznego tuż po przyjęciu do ośrodka powinna umożliwić służbie zdrowia zidentyfikowanie nieletnich z potencjalnymi problemami zdrowotnymi (np. uzależnienie od narkotyków, skłonności samobójcze). Identyfikacja takich problemów na wystarczająco wczesnym etapie ułatwi przedsięwzięcie skutecznych działań zapobiegawczych w ramach programu opieki medyczno-psycho-socjalnej w danym ośrodku⁴.

Z kolei Podkomitet SPT zachęca do zagwarantowania badań rutynowych wszystkim osobom pozbawionym wolności. Zaleca się, aby opis badania zawierał m.in.: historię medyczną osoby zatrzymanej, w tym wszelkie zarzuty niedawnej przemocy, tortur lub złego traktowania; istnienie jakiegokolwiek dyskomfortu lub objawów; wynik badania klinicznego, w tym opis zaobserwowanych urazów oraz informacje na temat trwałości tych urazów⁵.

W tym miejscu warto zaznaczyć, że badanie medyczne służące ujawnieniu ewentualnych śladów przemocy i tortur powinno spełniać dwa podstawowe kryteria – być przeprowadzone w najkrótszym możliwym czasie po zaistnieniu zdarzenia i z uwzględnieniem zasad dotyczących skutecznego dokumentowania tortur. Czas przeprowadzenia badania jest niezwykle ważny z uwagi na wymóg możliwie dokładnego określenia czasu powstałych obrażeń lub zgłaszanych dolegliwości. Podstawowe narzędzie dostarczające informacji i wskazówek, jak identyfikować i dokumentować przypadki stosowania tortur lub innego okrutnego traktowania albo karania stanowi *Protokół Stambulski – Podręcznik skutecznego badania i dokumentowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania*. W dokumencie tym znajdują się, skierowane do lekarzy i psychologów, informacje pozwalające na dokonanie oceny, czy dana osoba była torturowana oraz wskazówki, jak należy zgłaszać takie przypadki sądom lub organom śledczym. Pomimo

³ Raport dostępny na stronie: <https://www.coe.int/en/web/cpt/-/council-of-europe-anti-torture-committee-publishes-report-on-pola-1>

⁴ Zob. Pozbawienie wolności nieletnich, Wyciąg z Dziesiątego Sprawozdania Ogólnego, opublikowany w 1999 r. dostępny pod adresem: <https://rm.coe.int/16806ee54f>;

⁵ Zob. Raport Podkomitetu ONZ ds. Zapobiegania Torturom oraz innemu Okrutnemu, Nieludzkiemu, Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu z wizyty na Ukrainie w dniach 19-25 maja i od 5 do 9 września 2016 r .

iż *Protokół Stambulski* nie ma charakteru wiążącego, prawo międzynarodowe zobowiązuje rządy do badania i dokumentowania przypadków tortur i innych form znęcania się, a także karania osób za nie odpowiedzialnych, w sposób wszechstronny, efektywny, bezzwłoczny i obiektywny. Aby jednak takie ściganie było możliwe, nieodzowne jest udokumentowanie występowania obrażeń przez personel medyczny mający kontakt z osobą pozbawioną wolności. Skuteczna dokumentacja jest bowiem jedną z najbardziej fundamentalnych kwestii dotyczących ochrony przed torturami.

4.2. Dostęp do obrońcy od początku zatrzymania

W wizytowanym PID jest wyznaczony pokój do spotkań z obrońcą, zapewniający warunki do rozmowy poza zasięgiem słuchu policjantów, ale do spotkań takich – wg relacji personelu – w zasadzie nie dochodzi. Placówka nie dysponowała ponadto listą adwokatów i radców prawnych, które mogłyby być udostępniane nieletnim lub im opiekunom chcącym skorzystać z prawa do obrony.

Prawo dostępu do obrońcy jest jednym z trzech podstawowych praw przysługujących zatrzymanym, stanowiącym gwarancję przeciwko złemu traktowaniu takich osób. Dlatego też przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur zalecają sporządzenie takiej listy i udostępnianie jej osobom umieszczanym w PID. Ponadto wskazać należy, iż CPT wielokrotnie podkreślał, iż prawo dostępu do adwokata powinno być zapewnione od samego początku trwania zatrzymania. Okres następujący bezpośrednio po momencie zatrzymania jest naznaczony największym ryzykiem zastraszenia i fizycznego złego traktowania. W związku z tym możliwość dostępu do adwokata przez osoby zatrzymane przez policję ma podstawowe znaczenie zabezpieczające przed złym traktowaniem. Istnienie takiej możliwości wywiera zniechęcający wpływ na funkcjonariuszy, którzy mogliby dopuścić się złego traktowania; poza tym adwokat będzie miał okazję podjąć stosowane działania, jeśli rzeczywiście doszło do złego traktowania (CPT/Inf/E (2002) 1 – Rev. 2003).

Dodatkowo zgodnie z Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady UE, Państwa członkowskie powinny dokładać starań, aby udostępniać – na przykład na stronie internetowej lub w ulotkach dostępnych na posterunkach policji – informacje ogólne mające ułatwiać podejrzanym lub oskarżonym uzyskanie dostępu do adwokata⁶. Ponadto jak wskazuje

⁶ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2013/48/UE z dnia 22 października 2013 r. w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności (Reguła 27).

dyrektywa podejrzani lub oskarżeni w postępowaniu karnym mają prawo dostępu do adwokata w takim terminie i w taki sposób, aby osoby te mogły rzeczywiście i skutecznie wykonywać przysługujące im prawo do obrony. Dostęp do adwokata powinien nastąpić bez zbędnej zwłoki: przed przesłuchaniem przez Policję lub inny organ ścigania lub organ sądowy, w momencie prowadzenia przez organy ścigania lub inne właściwe organy czynności dochodzeniowych lub innych czynności dowodowych, niezwłocznie po pozbawieniu wolności, zanim podejrzani lub oskarżeni zostali wezwani do stawiennictwa przed sądem właściwym w sprawach karnych w odpowiednim czasie, zanim ww. osoby stawią się przed tym sądem⁷.

Dzieci będące podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym, z uwagi na fakt, iż wymagają szczególnego traktowania i nie zawsze są w stanie w pełni rozumieć i śledzić postępowanie karne, powinny korzystać z pomocy adwokata z urzędu, jeśli dziecko lub podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej nie zapewnił takiej pomocy we własnym zakresie.

Zgodnie z Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/800 z dnia 11 maja 2016 r. w sprawie gwarancji procesowych dla dzieci będących podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym Państwa członkowskie zapewniają, by dzieci korzystały z pomocy adwokata bez zbędnej zwłoki po tym, jak zostaną poinformowane, że są podejrzanymi lub oskarżonymi. W każdym przypadku dzieci korzystają z pomocy adwokata począwszy od najwcześniejszego spośród następujących terminów:

- a) przed ich przesłuchaniem przez policję lub inny organ ścigania lub organ sądowy;
- b) w momencie dokonywania przez organy prowadzące postępowanie przygotowawcze lub inne właściwe organy czynności dochodzeniowo-śledczych lub innych czynności związanych z gromadzeniem dowodów zgodnie z ust. 4 lit. c);
- c) bez zbędnej zwłoki po pozbawieniu wolności;
- d) jeżeli zostały wezwane do stawiennictwa przed sądem właściwym w sprawach karnych – w odpowiednim czasie zanim stawią się przed tym sądem.

W celu zwiększenia skuteczności gwarancji dostępu do obrońcy KMPT zaleca sporządzenie listy adwokatów i radców prawnych wpisanych na listę Okręgowej Rady Adwokackiej w Warszawie i Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie, informowanie o jej istnieniu osoby zatrzymane i udostępnianie jej tym osobom w przypadku zgłoszenia takiej chęci.

⁷ Tamże, Artykuł 3.

Powyższy standard jest zgodny z rekomendacjami CPT, który zalecał sporządzenie, we współpracy z samorządem prawniczym, list prawników z urzędu, dostępnych dla osób zatrzymanych, które powinny być dostępne w każdym komisariacie Policji⁸. Ponadto zgodnie z zasadami i wytycznymi ONZ w zakresie dostępu do pomocy prawnej w sprawach karnych, w celu zapewnienia szybkiego dostępu do pomocy prawnej na posterunkach policji, zaleca się utworzenie, w porozumieniu z samorządem prawniczym, listy prawników.

4.3. Powiadomienie o zatrzymaniu

Według prawa obowiązek powiadomienia rodziców o zatrzymaniu nieletniego spoczywa na policjantach zatrzymujących i doprowadzających do PID. W myśl art. 32g § 3 ustawy z dnia 26 października 1982 r. *o postępowaniu w sprawach nieletnich* (Dz. U. z 2018 r., poz. 969, tekst jedn., dalej upn.) zatrzymanego nieletniego informuje się natychmiast o przyczynach zatrzymania oraz przysługujących mu prawach, w tym o prawie do skorzystania z pomocy adwokata, prawie do odmowy składania wyjaśnień lub odpowiedzi na poszczególne pytania i prawie złożenia zażalenia na czynności naruszające jego prawa. Nieletniego należy niezwłocznie przesłuchać. Nieletniemu, na jego żądanie, umożliwia się nawiązanie kontaktu z rodzicem albo opiekunem lub z adwokatem. Z kolei w § 5 upn. jest mowa o tym, że policja niezwłocznie zawiadamia rodziców albo opiekuna nieletniego o zatrzymaniu. Zawiadomienie przekazywane rodzicom albo opiekunowi nieletniego powinno zawierać informacje, o których mowa w § 3.

Po przyjęciu do PID policjanci nie mają prawnego obowiązku powiadomienia rodziców o fakcie przyjęcia, a tym bardziej nieletni nie może samodzielnie ich o tym fakcie zawiadomić. Może to prowadzić do sytuacji, że rodzic/opiekun prawny nie będzie wiedział, gdzie przebywa jego dziecko i w jakim jest stanie. W dniu wizytacji KMPT w PID przebywała 16-letnia dziewczyna, która została zatrzymana poprzedniego dnia o godz. 6.55 w związku z podejrzeniem popełnienia czynu karalnego. W protokole zatrzymania znajduje się informacja o powiadomieniu telefonicznym matki tego samego dnia o tej samej godzinie co zatrzymanie. Nieletnia była przesłuchiwana na komisariacie w podwarszawskiej miejscowości (bez obecności opiekunów prawnych), a następnie o godz. 11.00 została umieszczona w PID. O tym fakcie już nikt rodziców nie powiadomił. Nieletnia, od doby przebywając w PID, nie wiedziała, czy jej rodzice wiedzą, gdzie się znajduje, sama również nie wiedziała, jak może się z nimi skontaktować.

⁸ Raport CPT z wizyty na Słowenii, CPT/Inf (2017) 27, par. 15.

Prawo osób pozbawionych wolności do informowania wybranej przez siebie osoby o zatrzymaniu i miejscu pobytu, stanowi kolejną gwarancję prewencji tortur. W ocenie KMPT zatrzymany powinien mieć możliwość samodzielnego powiadomienia wybranej osoby o fakcie zatrzymania (np. za pośrednictwem telefonu), zaś tylko w sytuacjach szczególnych, uzasadnionych specyfiką danej sytuacji, obowiązek informacyjny powinien być realizowany przez policjanta. Nie każdy bowiem powód zatrzymania, uzasadnia wykonanie obowiązku informacyjnego wyłącznie przez policjanta, co jest częstą praktyką w przypadku jednostek Policji wizytowanych przez KMPT. W PID z kolei mogą być umieszczani nie tylko podejrzani o popełnienie czynu karalnego, ale także w trakcie konwoju lub ucieczki z placówek resocjalizacyjnych. Brak kontaktu z osobą bliską, szczególnie dla nieletnich lub osób zatrzymanych po raz pierwszy, może stanowić dodatkową, nieuzasadnioną dolegliwość. Ponadto możliwość osobistego kontaktu zatrzymanego z osobą bliską umożliwia jej przekazanie ewentualnych informacji o złym traktowaniu, co może skutkować odpowiednią interwencją.

Zgodnie z zasadami ONZ niezwłocznie po zatrzymaniu oraz po każdym przeniesieniu z jednego miejsca aresztowania lub uwięzienia do innego, osoba aresztowana lub uwięziona będzie uprawniona powiadomić, bądź też domagać się od właściwego organu powiadomienia członków jej rodziny lub innych właściwych osób według swojego wyboru, o jej zatrzymaniu, aresztowaniu lub uwięzieniu, bądź o przeniesieniu i o miejscu, w którym jest przetrzymywana [Zob. Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 43/173 z dnia 9 grudnia 1988 r. - Zbiór zasad mających na celu ochronę wszystkich osób poddanych jakiegokolwiek formie zatrzymania lub uwięzienia, Zasada 16.1.].

5. Obszary wymagające poprawy

5.1. Warunki materialne

Delegacja KMPT uznała, że warunki bytowe w placówce nie są dobre i PID wymaga remontu, w szczególności: pomieszczenie do przygotowywania posiłków, odpadający sufit w pomieszczeniu depozytowym, wyeksploatowana armatura w sanitariatach. Pokoje mają surowy wystrój, znajdują się w nich jedynie materace. Pokoje powinny być także wyposażone w światło nocne, które umożliwi sprawowanie kontroli nad bezpieczeństwem nieletnich w nocy, a jednocześnie pozwoli na spokojny sen. W tej chwili w porze nocnej zaświecona jest jedna z głównych lamp zamalowana (amatorskim sposobem) farbą tłumiącą światło.

Duże zaniepokojenie delegacji KMPT wzbudziły posiłki serwowane nieletnim. Są to niskiej jakości pasztet lub serek topiony oraz chleb tostowy (śniadania i kolejce), zaś na obiad zupka chińska i pulpety ze słoika (codziennie to samo). Jak ustaliła delegacja KMPT, stawka żywieniowa dla nieletnich jest bardzo niska, co powoduje trudności w znalezieniu usługodawcy cateringu w Warszawie.

Zasadą obowiązującą w Izbie jest odbieranie ubrań prywatnych wszystkim nieletnim. Otrzymują oni w zamian zastępczą odzież, bieliznę i obuwie. Dziewczętom odbierane są staniki, na czas pobytu otrzymują one staniki jednorazowe będące na wyposażeniu Izby. Jest to dla nich bardzo krępująca sytuacja. Jako dorastające młode dziewczyny muszą przebywać bez bielizny (lub w zastępczej, której jakość i wykonanie nie stanowi w rzeczywistości żadnej ochrony) wspólnie z chłopcami lub męskim personelem Izby (większość czasu nieletni spędzają wspólnie na świetlicy). W ocenie KMP taka praktyka jest zbyt daleko idąca. Zgodnie z § 7 pkt 1 Regulaminu, na czas pobytu w izbie nieletni otrzymuje nieodpłatnie odzież, bieliznę i obuwie, odpowiednie do pory dnia i roku, o ile własna odzież nieletniego nie nadaje się do użytku lub jeśli jej używanie jest niedopuszczalne ze względów higienicznych. Decyzję w tym zakresie podejmuje kierownik izby lub wyznaczona przez niego osoba. Tymczasem w wizytowanej placówce nie ma możliwości pozostania we własnej odzieży, koniecznością jest bowiem oddawanie prywatnej odzieży i bielizny do depozytu.

5.2. Kontakt ze światem zewnętrznym

W PID możliwe są odwiedziny nieletniego w oddzielnym pokoju. Odwiedziny każdorazowo nadzorowane są przez funkcjonariusza, który przebywa w sąsiednim pokoju wyposażonym w lustro weneckie.

Nieletni umieszczeni w PID nie mają możliwości samodzielnie porozmawiać z rodzicem/opiekunem przez telefon. Jeśli chcą mieć kontakt telefoniczny z bliską osobą, wpisują swoją prośbę oraz jej dokładną treść do zeszytu znajdującego się w dyżurce policjantów, a następnie funkcjonariusz wykonuje telefon do wskazanej osoby i odczytuje jej treść prośby nieletniego. Podobnie w przypadku kontaktu z innymi instytucjami, np. sądem. Nieletni, który chciał napisać odwołanie do sądu, musiał najpierw wpisać całą treść do zeszytu, a następnie funkcjonariusz wysłał fax do sądu ze skanem pisma nieletniego. Praktyka ta nie obowiązuje jedynie w przypadku kontaktu z Rzecznikiem Praw Dziecka i Rzecznikiem Praw Obywatelskich.

Przedstawiciele KMPT każdorazowo podkreślają, że pobyt w Izbie może stanowić dla nieletniego trudne doświadczenie, zatem świadomość posiadania bliskich i utrzymywania z

nimi kontaktu jest niezwykle potrzebna i może wpłynąć korzystnie na jego dalsze funkcjonowanie. W związku z tym przedstawiciele KMP są zdania, iż należy dążyć, aby kontakt ten odbywał się w warunkach zapewniających prywatność oraz swobodną wymianę zdań, oraz możliwy był również w formie telefonicznej.

Należy zwrócić uwagę, iż Europejski Komitet ds. Zapobiegania Torturom (CPT), w sprawozdaniu dla polskiego rządu z wizyty w Polsce w 2004 r. [(Rada Europy, Strasburg, 11.04.2005 r.); CPT (2005)3] zaleca, aby władze polskie podjęły następujące kroki w policyjnych izbach dziecka: stworzenie większych możliwości podtrzymywania kontaktów z rodzinami, szczególnie należy pozwolić na regularne wizyty rodzin, poza wyjątkowymi przypadkami, które są umotywowane okolicznościami. Nadto, dzieci powinny mieć pozwolenie na korzystanie z telefonu (paragraf 44). Powyższa gwarancja pozwala dziecku na opowiadanie osobom zewnątrz, jak jest traktowane. Ponadto czyni to miejsce zatrzymania bardziej przyjaznym, humanitarnym. Ma także niewątpliwie wpływ na dobrą atmosferę. Należy jednak pamiętać, że gwarancja ta działa tylko wtedy, jeśli kontakt jest poufny. Wszelki nadzór w tym zakresie osłabia możliwości prewencyjne przed niehumanitarnym traktowaniem – nieletni nie ma możliwości swobodnej wypowiedzi.

5.3 Personel

Funkcjonariusze Policji pełniący służbę w PID uczestniczyli w ostatnim roku w szkoleniach z zakresu m.in. pełnienia służby w policyjnych izbach dziecka, udzielania pierwszej pomocy, przeciwdziałaniu demoralizacji i przestępczości nieletnich oraz działań podejmowanych na rzecz małoletnich. Ponadto w ramach szkolenia lokalnego, w miejscu pełnienia służby, policjanci zostali przeszkoleni z zakresu: podnoszenia kwalifikacji z zakresu udzielania pierwszej pomocy, jak radzić sobie ze złością i agresją, zasad pełnienia służby w Policyjnej Izbie Dziecka w świetle obecnie obowiązujących przepisów.

KMPT zachęca jednak do ich poszerzenia o zagadnienia takie jak: przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu i komunikację interpersonalną. Z uwagi na specyfikę placówki, jaką jest policyjna izba dziecka, przedstawiciele KMPT rekomendują również szkolenia z tematyki psychologicznej, takie jak: praca z trudną młodzieżą, interwencje psychologiczne wobec nieletnich, radzenie sobie ze stresem itp. Warto również podjąć wysiłek na rzecz systematycznego promowania i odświeżania wiedzy w zakresie ochrony praw człowieka i zapobiegania przemocy, torturom oraz innym formom złego traktowania.

W ocenie KMPT odpowiednio dobrany i wyszkolony personel policyjny jest w stanie prawidłowo wykonywać swoje obowiązki, bez uciekania się do przemocy. Stanowi też

skuteczną gwarancję chroniącą osoby pozbawione wolności przed torturami. Dzięki swojej wiedzy i doświadczeniu oraz możliwości kontaktu z zatrzymanymi, ma możliwość bieżącego monitorowania ich zachowania i wyłapywania niepokojących sygnałów, świadczących o złym traktowaniu. Zgodnie z regułą 85 Reguł Narodów Zjednoczonych Dotyczących Ochrony Nieletnich Pozbawionych Wolności (Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 45/113), *personelowi pracującemu z nieletnimi pozbawionymi wolności, umożliwia się systematycznie szkolenia z zakresu wiedzy i umiejętności zawodowych, w szczególności z psychologii dziecka, pracy socjalnej i wychowawczej z dzieckiem, a także międzynarodowych standardów i norm dotyczących praw człowieka i praw dziecka.*

W ocenie SPT szkolenie personelu powinno mieć charakter prewencyjny i obejmować funkcjonariuszy na wszystkich poziomach. Powinno mieć charakter przekrojowy, zawierając zasady i standardy w zakresie ochrony praw człowieka, ukierunkowane na zapobieganie torturom i innemu okrutnemu, niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu.

Na kwestie odpowiedniego doboru i kwalifikacji personelu, odpowiedzialnego za opiekę nad osobami w miejscach detencji, zwraca też uwagę CPT podkreślając, że: *Dozór i opieka nad osobami nieletnimi pozbawionymi wolności jest zadaniem szczególnie wymagającym. Personel powołany do wypełniania tego zadania powinien być starannie dobrany pod względem osobistej dojrzałości i zdolności do radzenia sobie z wyzwaniem związanymi z pracą i dbaniem o dobro tej grupy wiekowej. W szczególności personel powinien być zaangażowany w pracę z młodymi ludźmi oraz być w stanie pokierować i zmotywować osoby nieletnie, za które ponosi odpowiedzialność. Cały personel, łącznie z osobami wykonującymi wyłącznie obowiązki w zakresie dozoru, powinien przechodzić profesjonalne szkolenie, zarówno w czasie przyjęcia do pracy, jaki i w jej trakcie, a także otrzymywać odpowiednie wsparcie z zewnątrz oraz nadzór w wykonywaniu ich obowiązków⁹.* Podczas ostatniej wizyty w Polsce w 2017 r. CPT podkreślił także, że należy dążyć do przeszkolenia personelu w zakresie rozwiązywania konfliktów oraz stosowania strategii i technik deeskalacji konfliktu na różnych poziomach komunikacji¹⁰.

Konkludując, szkolenia w wymienionym wyżej zakresie mają wartość prewencyjną i edukacyjną. Wspomniane szkolenia, zawierające w treści zasady i standardy w zakresie ochrony praw człowieka i znajomość podstaw pozytywnych oddziaływań psychologicznych,

⁹ Zob. Dziewiąty Raport Generalny CPT, CPT/Inf (99) 12, § 33.

¹⁰ Raport dostępny na stronie: <https://www.coe.int/en/web/cpt/-/council-of-europe-anti-torture-committee-publishes-report-on-pola-1>

ukierunkowane są na zapobieganie torturom i innym formom przemocy i niewłaściwego traktowania.

6. Zalecenia

Na podstawie art. 19 OPCAT przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur zalecają:

6.1. Kierownikowi Policyjnej Izby Dziecka w Warszawie:

- 6.1.1. poddawanie badaniom lekarskim wszystkich nieletnich przed ich umieszczeniem w PID;
- 6.1.2. wyposażenie Izby w listę adwokatów i radców prawnych wpisanych na listę Okręgowej Rady Adwokackiej w Warszawie i Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie, informowanie o jej istnieniu osoby zatrzymane i udostępnianie jej tym osobom w przypadku zgłoszenia takiej chęci;
- 6.1.3. niezwłoczne informowanie rodziców lub opiekunów nieletniego o umieszczeniu w Izbie;
- 6.1.4. umożliwienie nieletniemu wykonanie bezpośredniej rozmowy telefonicznej z rodzicami lub osobami bliskimi w warunkach zapewniających poufność rozmowy;
- 6.1.5. wykonanie remontu w Izbie w zakresie opisanym w pkt 5.1. niniejszego raportu;
- 6.1.6. zapewnienie nieletnim wartościowych posiłków nie mających negatywnego wpływu na zdrowie;
- 6.1.7. wyposażenie pokoi nieletnich w oświetlenie nocne, które umożliwi sprawowanie kontroli nad bezpieczeństwem nieletnich w nocy, a jednocześnie pozwoli na spokojny sen;
- 6.1.8. umożliwienie posiadania prywatnej odzieży;
- 6.1.9. poszerzenie oferty szkoleń dla funkcjonariuszy z zakresu komunikacji interpersonalnej, pracy z osobami trudnymi bez wyrządzania im krzywdy, umiejętności radzenia sobie ze stresem, przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu oraz ochrony praw człowieka;

6.2. Komendantowi Komendy Stołecznej Policji:

- 6.2.1. zapewnienie środków finansowych na realizację powyższych rekomendacji.